Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL ANTHONY MICHAEL COLLINS
prezentate la 4 octombrie 2024[1]

Cauza C-583/23 [Delda][i]

AK
împotriva
Ministère public

[cerere de decizie preliminară introdusă de Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța)]

„Trimitere preliminară – Cooperarea judiciară în materie penală – Directiva 2014/41/UE – Ordin european de anchetă în materie penală – Domeniu de aplicare material – Noțiunea de «măsură de investigare» – Notificarea unei decizii de inculpare prin care se dispune de asemenea arestarea preventivă și depunerea unei cauțiuni – Audierea persoanei acuzate”

Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară, care provine de la Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța), privește interpretarea articolelor 1 și 3 din Directiva 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind ordinul european de anchetă în materie penală[2]. Această cerere a fost introdusă în cadrul unui recurs formulat de o resortisantă spaniolă, care era deținută în Franța, împotriva unei hotărâri a chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris, Franța) de respingere a cererii sale de anulare a procesului-verbal al audierii sale, realizată de un judecător de instrucție francez în executarea unui ordin european de anchetă emis de autoritățile judiciare spaniole.

2. Această cauză va permite Curții să aducă precizări cu privire la domeniul de aplicare material al ordinului european de anchetă și, mai precis, cu privire la interpretarea noțiunii de „măsuri de investigare”, în sensul dispozițiilor citate anterior ale Directivei 2014/41, a căror executare poate fi solicitată în cadrul unui astfel de ordin.

[1] Limba originală: franceza.

[i] Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile din procedură.

[2] JO 2014, L 130, p. 1.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Convenția cu privire la asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene

3. Potrivit articolului 5 din Convenția cu privire la asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene[3] (denumită în continuare „Convenția din 29 mai 2000”), intitulat „Trimiterea și comunicarea actelor de procedură”:

„(1) Fiecare stat membru trimite direct prin poștă persoanelor care se află pe teritoriul unui alt stat membru actele de procedură care le sunt destinate.

(2) Trimiterea actelor de procedură nu se poate efectua prin intermediul autorităților competente ale statului membru solicitat decât în cazul în care:

(a) adresa persoanei căreia îi este destinat actul este necunoscută sau nesigură;

(b) regulile de procedură care se aplică de către statul membru solicitant impun să se facă dovada comunicării actului către destinatar, alta decât cea care poate fi obținută prin poștă;

(c) actul nu a putut fi comunicat prin poștă sau

(d) statul membru solicitant are motive întemeiate să considere că poșta poate fi ineficace sau nepotrivită.

(3) Când există motive să se creadă că destinatarul nu înțelege limba în care este redactat actul, acest act – sau cel puțin pasajele importante din acesta – trebuie tradus în limba (sau în una dintre limbile) statului membru pe teritoriul căruia se găsește destinatarul. În cazul în care autoritatea de la care emană actul știe că destinatarul nu cunoaște decât o altă limbă, actul – sau cel puțin pasajele importante din acesta – trebuie tradus în această altă limbă.

(4) Toate actele de procedură sunt însoțite de o notă care indică faptul că destinatarul poate obține de la autoritatea de la care emană actul sau de la alte autorități ale statului membru respectiv informații asupra drepturilor și obligațiilor sale cu privire la act. Alineatul (3) se aplică, de asemenea, acestei note.

[…]”

[3] Convenția elaborată de Consiliu în temeiul articolului 34 din Tratatul privind Uniunea Europeană, cu privire la asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene (JO 2000, C 197, p. 1).

Directiva 2014/41

4. Articolul 1 din Directiva 2014/41, intitulat „Ordinul european de anchetă și obligația de executare a acestuia”, prevede la alineatul (1) următoarele:

„Ordinul european de anchetă reprezintă o decizie judiciară emisă sau validată de o autoritate judiciară a unui stat membru (denumit în continuare «statul emitent») pentru a pune în aplicare una sau mai multe măsuri de investigare specifice într-un alt stat membru (denumit în continuare «statul executant») în vederea obținerii de probe în conformitate cu prezenta directivă.

Ordinul european de anchetă poate fi emis și pentru obținerea de probe care se află deja în posesia autorităților competente ale statului executant.”

5. Articolul 3 din această directivă, intitulat „Domeniul de aplicare al ordinului european de anchetă”, are următorul cuprins:

„Ordinul european de anchetă include orice măsură de investigare cu excepția instituirii unei echipe comune de anchetă și strângerii de probe în cadrul unei echipe comune de anchetă, instituită în conformitate cu articolul 13 din Convenția [din 29 mai 2000] și [cu] Decizia-cadru 2002/465/JAI a Consiliului [din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă (JO 2002, L 162, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 249)], cu excepția cazului în care scopul este aplicarea articolului 13 alineatul (8) din [această convenție] și, respectiv, a articolului 1 alineatul (8) din [decizia-cadru menționată].”

6. Articolul 9 din directiva menționată, intitulat „Recunoașterea și executarea”, prevede, la alineatele (1) și (2), următoarele:

„(1) Autoritatea executantă recunoaște un ordin european de anchetă, transmis în conformitate cu prezenta directivă, fără a fi necesară nicio altă formalitate, și asigură executarea sa în același mod și cu aceleași mijloace ca în situația în care măsura de anchetă în cauză ar fi fost dispusă de către o autoritate a statului executant, cu excepția cazului în care această autoritate hotărăște să invoce unul dintre motivele de nerecunoaștere sau de neexecutare sau unul dintre motivele de amânare prevăzute în prezenta directivă.

(2) Autoritatea executantă respectă formalitățile și procedurile indicate în mod expres de autoritatea emitentă, cu excepția cazului în care se prevede altfel în prezenta directivă și cu condiția ca aceste formalități și proceduri să nu contravină principiilor fundamentale de drept ale statului executant.”

7. Articolul 10 din aceeași directivă, intitulat „Recurgerea la măsuri de investigare alternative”, prevede următoarele:

„(1) Autoritatea executantă recurge, ori de câte ori este posibil, la o altă măsură de anchetă decât cea prevăzută în ordinul european de anchetă atunci când:

(a) măsura de anchetă indicată în ordinul european de anchetă nu există în temeiul dreptului statului executant sau

(b) măsura de anchetă indicată în ordinul european de anchetă nu ar fi disponibilă într-o cauză internă similară.

(2) Fără a aduce atingere articolului 11, alineatul (1) nu se aplică următoarelor măsuri de investigare, care trebuie să fie întotdeauna disponibile în temeiul dreptului statului executant:

[…]

(c) audierea unui martor, a unui expert, a unei victime, a unei persoane suspectate sau acuzate sau a unei părți terțe pe teritoriul statului executant;

[…]”

8. Articolul 24 din Directiva 2014/41, intitulat „Audierea prin videoconferință sau alte mijloace de transmisie audiovizuală”, prevede la alineatul (1) următoarele:

„Atunci când o persoană se află pe teritoriul statului executant și trebuie audiată ca martor sau expert de către autoritățile competente ale statului emitent, autoritatea emitentă poate să emită un ordin european de anchetă pentru a audia martorul sau expertul prin videoconferință sau alte mijloace de transmisie audiovizuală în conformitate cu alineatele (5)-(7).

Autoritatea emitentă poate emite un ordin european de anchetă în scopul audierii unei persoane suspectate sau acuzate prin videoconferință sau alte mijloace de transmisie audiovizuală.”

9. Articolul 34 din această directivă, intitulat „Relația cu alte instrumente juridice, acorduri și înțelegeri”, prevede, la alineatul (1), următoarele:

„Fără a aduce atingere aplicării acestora între statele membre și statele terțe și aplicării temporare a acestora în temeiul articolului 35, prezenta directivă înlocuiește, de la 22 mai 2017, dispozițiile corespunzătoare ale următoarelor convenții aplicabile în statele membre pentru care această directivă este obligatorie:

[…]

(c) Convenția [din 29 mai 2000] și protocolul său.”

Dreptul francez

10. Articolul 694-16 din Codul de procedură penală francez [4] prevede următoarele:

„Ordinul european de anchetă este o decizie judiciară emisă de un stat membru, denumit stat emitent, prin care se solicită altui stat membru, denumit stat executant, prin utilizarea unor formulare comune tuturor statelor, să efectueze investigații pe teritoriul său, într-un anumit termen, în vederea obținerii unor elemente de probă referitoare la o infracțiune sau a comunicării unor elemente de probă aflate deja în posesia sa.

Ordinul de anchetă poate avea de asemenea ca obiect prevenirea provizorie pe teritoriul statului executant a distrugerii, a transformării, a mutării, a transferării sau a eliminării unui element care poate fi utilizat ca probă.

[4] Instanța de trimitere arată că Directiva 2014/41 a fost transpusă în dreptul francez prin articolul 694-15 și următoarele din Codul de procedură penală francez.

Acesta poate avea de asemenea ca obiect transferul temporar în statul emitent al unei persoane supuse unei măsuri privative de libertate în statul executant pentru a permite efectuarea în statul emitent a unor acte de procedură care impun prezența acestei persoane sau transferul temporar în statul executant al unei persoane supuse unei măsuri privative de libertate în statul emitent cu scopul de a participa pe acest teritoriu la investigațiile solicitate.

Probele menționate la primele două paragrafe pot viza de asemenea încălcarea de către o persoană a obligațiilor care decurg dintr-o condamnare penală, chiar dacă această încălcare nu constituie infracțiune."

Situația de fapt din litigiul principal, întrebarea preliminară și procedura în fața Curții

11. La 1 martie 2021, autoritățile judiciare spaniole au emis un ordin european de anchetă având ca destinatare autoritățile franceze (denumit în continuare „ordinul european de anchetă în cauză"), prin care solicitau notificarea către AK, deținută în Franța pentru executarea unei pedepse, a unei decizii de inculpare emise la 30 septembrie 2009 de Juzgado Central de Instrucción nº 4 de la Audiencia Nacional [Tribunalul Central de Instrucție nr. 4 al Curții Centrale, Spania)[5]. Prin această decizie se dispunea de asemenea arestarea preventivă și depunerea unei cauțiuni. Prin ordinul european de anchetă în cauză, autoritățile judiciare spaniole solicitau de asemenea ca AK să poată, în prezența avocatului său, „să își justifice poziția cu privire la faptele în cauză".

12. La 19 iulie 2021, judecătorul de instrucție din cadrul tribunal judiciaire de Paris [Tribunalul Judiciar din Paris (Franța)] a notificat-o pe AK, prin proces-verbal, în prezența avocatei sale, cu privire la decizia de inculpare menționată, i-a înmânat acesteia, precum și avocatei sale, o copie a deciziei respective în limba spaniolă și i-a luat declarații[6].

13. În ziua următoare, AK a depus o cerere de anulare a acestei audieri în fața chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris), susținând în esență că notificarea unei decizii de inculpare, prin care se dispune de asemenea arestarea preventivă și depunerea unei cauțiuni, nu putea fi solicitată în cadrul unui ordin european de anchetă.

14. Prin hotărârea din 20 aprilie 2022, chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris) a respins această cerere. Ea a constatat în special că autoritățile judiciare spaniole nu solicitaseră doar ca decizia de inculpare să fie notificată către AK, ci și ca aceasta din urmă să poată „să își justifice poziția cu privire la faptele în cauză". De asemenea, instanța adaugă, pe de o parte, că în ordinul european de anchetă în cauză se preciza că actele solicitate se înscriu „în cadrul verificării săvârșirii faptelor cu toate circumstanțele care pot influența încadrarea acesteia și vinovăția autorilor" și, pe de altă parte, că, deși aceste autorități nu au bifat căsuța „audiere a unei persoane suspectate sau a unei persoane acuzate" în formularul corespunzător, ele au solicitat în mod clar ca judecătorul de instrucție francez să îi ia lui AK, prin proces-verbal, declarații cu privire la faptele de a căror săvârșire era suspectată.

[5] AK era pusă sub acuzare pentru fapte de terorism.

[6] Din procesul-verbal din 19 iulie 2021, transmis de instanța de trimitere în urma unei cereri de informații a Curții, reiese că AK a făcut următoarele declarații cu privire la faptele menționate în decizia de inculpare: „Resping toate aceste acuzații. Aceste acuzații se bazează pe declarații pe care am fost obligată să le dau sub tortură, în urmă cu 20 de ani. Repet acest lucru de mai mulți ani și l-am reafirmat în cadrul procedurii mandatului european de [arestare]. Au fost chiar prezentate probe, iar cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) a refuzat să pună în executare mandatul european de arestare. Nu înțeleg cum dumneavoastră puteți să îmi notificați o decizie de inculpare într-o cauză pentru care justiția franceză a refuzat să pună în executare un mandat european de arestare."

Chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris) concluzionează că, prin faptul că au cerut ca AK să își expună poziția cu privire la fapte, în prezența avocatului său și cu respectarea dreptului la apărare, autoritățile menționate au solicitat astfel efectuarea de „investigații în vederea obținerii unor elemente de probă referitoare la o infracțiune" în sensul articolului 694-16 din Codul de procedură penală francez.

15. AK a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere.

16. Instanța de trimitere arată că AK susține că, prin hotărârea din 20 aprilie 2022, chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris) a încălcat articolul 1 din Directiva 2014/41 și articolul 694-16 din Codul de procedură penală francez. Potrivit lui AK, emiterea unui ordin european de anchetă nu poate avea ca obiect „comunicarea acuzațiilor reținute și notificarea sesizării unei instanțe de judecată", aceste măsuri intrând sub incidența altor instrumente de cooperare judiciară, în special a articolului 696-44 din Codul de procedură penală francez [7].

17. Avocatul general de pe lângă instanța de trimitere consideră, pe de altă parte, că ordinul european de anchetă în cauză, care conține „măsuri de investigare referitoare în mod indisociabil la notificarea deciziei de inculpare a lui [AK] și la înregistrarea observațiilor acesteia de către un magistrat în prezența unui avocat, pentru a se respecta dreptul la apărare", vizează efectuarea de investigații în vederea obținerii unor elemente de probă referitoare la o infracțiune.

18. Instanța de trimitere arată că, până în prezent, Curtea nu s-a pronunțat cu privire la domeniul de aplicare material al ordinului european de anchetă și, în special, cu privire la aspectul dacă acesta include sau nu notificarea unui act de inculpare care cuprinde printre altele un ordin de încarcerare și un ordin de depunere a unei cauțiuni. Ea afirmă că nu pare posibil să se considere că aplicarea corectă a dreptului Uniunii se impune într-un mod atât de evident încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile. În aceste condiții, Cour de cassation (Curtea de Casație, Franța) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolele 1 și 3 din Directiva 2014/41 trebuie interpretate în sensul că permit autorității judiciare dintr-un stat membru să emită sau să valideze un ordin european de anchetă prin care se urmărește, pe de o parte, să se notifice persoanei acuzate o decizie de inculpare care cuprinde, în plus, un ordin de încarcerare și de depunere a unei cauțiuni și, pe de altă parte, ca aceasta să fie audiată pentru a putea face, în prezența avocatului său, orice observații utile cu privire la faptele enunțate în decizia menționată?"

19. Au depus observații scrise AK, guvernele francez și neerlandez, precum și Comisia Europeană.

20. Ca răspuns la o cerere de informații a Curții, instanța de trimitere a arătat că AK a fost predată autorităților judiciare spaniole la 9 septembrie 2022, în executarea a trei hotărâri pronunțate de chambre de l'instruction de la cour d'appel de Paris (Camera de Instrucție a Curții de Apel din Paris) [8]. Ea a precizat de asemenea că procesul-verbal al audierii lui AK din 19 iulie 2021 fusese transmis acestor autorități.

[7] Acest articol are următorul cuprins: „În cazul unei urmăriri penale exercitate în străinătate, atunci când un guvern străin consideră necesară notificarea unui act de procedură sau a unei hotărâri unui individ cu reședința pe teritoriul francez, actul este transmis în formele prevăzute la articolele 696-8 și 696-9, însoțit, dacă este cazul, de o traducere [în limba] franceză. Notificarea se face personal, la cererea Ministerul Public. Documentul original care constată notificarea este returnat pe aceeași cale guvernului solicitant."

[8] Și anume două hotărâri pronunțate la 26 septembrie 2018 și una la 9 octombrie 2019.

Analiză

21. Problema care se ridică în speță este aceea dacă autoritățile judiciare ale unui stat membru pot, recurgând la un ordin european de anchetă, să solicite din partea autorităților unui alt stat membru ca acestea, pe de o parte, să notifice persoanei în cauză o decizie de inculpare prin care se dispune de asemenea arestarea preventivă și depunerea unei cauțiuni și, pe de altă parte, să procedeze la audierea acestei persoane pentru a-i permite, în prezența avocatului său, să prezinte toate observațiile pe care le consideră utile cu privire la faptele enunțate în această decizie. Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie, în primul rând, să se stabilească domeniul de aplicare material al ordinului european de anchetă și, în al doilea rând, să se verifice dacă măsurile menționate mai sus pot intra în acest domeniu de aplicare.

Cu privire la domeniul de aplicare material al ordinului european de anchetă

22. Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2014/41 definește „ordinul european de anchetă” ca fiind o decizie judiciară emisă sau validată de o autoritate judiciară a unui stat membru pentru a pune în aplicare una sau mai multe „măsuri de investigare” specifice într-un alt stat membru „în vederea obținerii de probe” în conformitate cu această directivă, inclusiv cele aflate deja în posesia autorităților competente ale acestui stat membru.

23. Articolul 3 din Directiva 2014/41, referitor la domeniul de aplicare al ordinului european de anchetă, prevede în mod general că acesta „include orice măsură de investigare”. Articolul nu exclude în mod explicit din acest domeniu de aplicare decât instituirea unei echipe comune de anchetă și obținerea de probe în cadrul unei astfel de echipe, aceste măsuri făcând obiectul unei reglementări speciale prevăzute la articolul 13 din Convenția din 29 mai 2000 și în Decizia-cadru 2002/465[9].

24. Astfel, după cum reiese din considerentul (8) al Directivei 2014/41, voința legiuitorului Uniunii a fost aceea ca ordinul european de anchetă să aibă „un domeniu de aplicare orizontal” și să se aplice „tuturor măsurilor de investigare destinate strângerii de probe”.

25. Directiva 2014/41 nu conține o definiție a noțiunii de „măsură de investigare” și nici nu prevede o listă a măsurilor a căror executare poate fi solicitată prin intermediul ordinului european de anchetă. Desigur, la articolul 10 alineatul (2) și la articolele 24-31, directiva se referă la o serie de măsuri de investigare. Cu toate acestea, nimic nu permite să se considere că aceste referiri constituie o enumerare exhaustivă a măsurilor de investigare care pot face obiectul unei astfel de decizii. Prima dintre aceste dispoziții prevede măsurile de investigare, care trebuie să fie întotdeauna disponibile în temeiul dreptului statului executant[10]. În ceea ce privește

[9] A se vedea de asemenea considerentul (9) al Directivei 2014/41, care prevede că „[această] directivă nu ar trebui să se aplice supravegherii transfrontaliere menționate în Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen […]”.

[10] Este vorba despre obținerea de informații sau de elemente de probă aflate deja în posesia autorității executante, despre obținerea de informații conținute în baze de date deținute de poliție sau de autoritățile judiciare, despre audierea unui martor, a unui expert, a unei victime, a unei persoane suspectate sau acuzate sau a unei terțe persoane pe teritoriul statului executant, despre orice măsură de investigare fără caracter coercitiv, astfel cum este definită în legislația statului executant, și despre identificarea persoanelor abonate la un număr de telefon sau o adresă IP anume.

articolele 24-31 din Directiva 2014/41, acestea prevăd dispoziții speciale pentru anumite măsuri de investigare, a căror punere în aplicare prezintă specificități, în special în ceea ce privește motivele de refuz [11].

26. Subliniem, de asemenea, că ordinul european de anchetă este un instrument întemeiat pe principiile încrederii și recunoașterii reciproce [12], care permite în principiu autorității emitente să pună în aplicare pe teritoriul unui alt stat membru decât al său măsurile de investigare pe care le consideră necesare. Sistemul instituit de Directiva 2014/41 se întemeiază în special pe ideea că această autoritate este cea mai bine plasată să decidă ce măsură de investigare urmează să fie utilizată, pe baza cunoașterii detaliilor anchetei respective, sub rezerva însă a posibilității autorității executante de a proceda la un alt tip de măsură de investigare atunci când măsura indicată în ordinul european de anchetă nu există în temeiul dreptului său național sau nu ar fi disponibilă într-o procedură națională similară [13].

27. Având în vedere elementele care precedă, suntem de acord cu opinia guvernului francez potrivit căreia ordinul european de anchetă este un instrument cu un domeniu de aplicare material foarte larg, noțiunea de „măsuri de investigare” acoperind un „grup important de acte”. Nu este mai puțin adevărat că, astfel cum susțin toate părțile la prezenta procedură în fața Curții, inclusiv guvernul francez, executarea măsurilor de investigare prevăzute de un ordin european de anchetă are ca unică finalitate strângerea de probe [14] și, dacă sunt îndeplinite condițiile necesare în acest scop, transmiterea acestora autorității emitente [15].

28. Această apreciere este confirmată de mai multe elemente ale Directivei 2014/41. Astfel, însăși definiția noțiunii de „ordin european de anchetă” care figurează la articolul 1 alineatul (1) pune accentul pe faptul că obiectivul urmărit este de a permite statului membru emitent „să obțină probe”. În aceeași notă, considerentele (7) („în vederea strângerii de probe”), (8) („destinate strângerii de probe”), (11) („față de strângerea probelor în cauză”), (24) („pentru obținerea probelor”) și (38) („în vederea obținerii de probe”) prezintă formulări asemănătoare. De altfel, reiese din articolul 13 din această directivă că elementele de probă obținute de autoritățile statului executant ca urmare a punerii în aplicare a ordinului european de anchetă sunt destinate a fi transferate statului emitent [16]. Acest articol, la alineatul (4), identifică aceste elemente de probă ca fiind „obiecte, documente sau date” [17]. De asemenea, trebuie subliniat că diferitele măsuri de investigare menționate la articolul 10 alineatul (2) și la articolele 24-31 din Directiva 2014/41 [18]

[11] Este vorba despre audierea prin videoconferință sau prin alte mijloace de transmisie audiovizuală a unui martor, a unui expert, a unei persoane suspectate sau a unei persoane acuzate, despre audierea prin teleconferință a unui martor sau a unui expert, despre obținerea de informații bancare sau financiare, despre măsuri de investigare care implică colectarea de probe în timp real, în mod continuu și într-o anumită perioadă de timp, cum ar fi monitorizarea operațiunilor bancare sau financiare efectuate în unul sau mai multe conturi specificate sau livrările supravegheate efectuate pe teritoriul statului executant, desfășurarea de investigații sub acoperire și interceptarea telecomunicațiilor.

[12] Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 2014/41. A se vedea de asemenea Hotărârea din 8 decembrie 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Ordine de transfer falsificate) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punctul 64).

[13] Articolul 10 alineatul (1) și considerentul (10) al Directivei 2014/41. Potrivit articolului 10 alineatul (3) din Directiva 2014/41, autoritatea executantă poate recurge, de asemenea, la o măsură de investigare, alta decât cea indicată în ordinul european de anchetă, atunci când aceasta ar avea același rezultat prin mijloace „mai puțin intruzive”.

[14] Suntem de acord cu observația guvernului francez potrivit căreia, „deși noțiunea de «probă» nu are o definiție generală în dreptul Uniunii, aceasta face trimitere, în sens larg, la mijloacele care contribuie la demonstrarea unei fapte sau a unui act în formele prevăzute de lege”.

[15] Hotărârea din 2 septembrie 2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (C-66/20, EU:C:2021:670, punctul 41).

[16] Articolul 13 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2014/41 are următorul cuprins: „Autoritatea executantă transferă statului emitent, fără întârziere nejustificată, probele obținute sau care se află deja în posesia autorităților competente ale statului executant ca urmare a executării ordinului european de anchetă.”

[17] A se vedea de asemenea articolul 15 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2014/41.

[18] A se vedea notele de subsol 10 și 11 din prezentele concluzii.

vizează, toate, strângerea de elemente care să permită stabilirea de exemplu a existenței unei fapte sau a unui act, a circumstanțelor în care fapta s-a produs sau în care actul a fost realizat, precum și a identității sau a stării autorului actului.

29. În continuarea celor ce precedă, suntem de acord cu poziția guvernelor francez și neerlandez atunci când evidențiază faptul că considerentul (34) al Directivei 2014/41 prevede că „orice element, inclusiv activele financiare, poate face obiectul unor diferite măsuri provizorii în cadrul procedurilor penale, nu numai în scopul strângerii de probe, ci și în vederea confiscării”, dar că doar măsurile care urmăresc atingerea primului dintre aceste obiective intră în domeniul de aplicare al acestei directive [19].

30. Un alt element concludent poate fi găsit la articolul 22 alineatul (1) și la articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2014/41, din care reiese că un ordin european de anchetă poate fi emis pentru transferul temporar al unei persoane supuse unei măsuri privative de libertate către statul emitent sau, respectiv, către statul executant, însă numai „în scopul aplicării unei măsuri de investigare în vederea strângerii de probe pentru care este necesară prezența” respectivei persoane pe teritoriul statului către care se solicită transferul său. Considerentul (25) al acestei directive precizează, în această privință, că, „în cazul în care persoana [în cauză] urmează să fie transferată într-un alt stat membru în scopul urmăririi penale, inclusiv al aducerii persoanei respective în fața unei instanțe pentru a fi judecată, ar trebui emis un mandat european de arestare în conformitate cu Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului [din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3)]”. În Hotărârea Staatsanwaltschaft Wien (Ordine de transfer falsificate) [20], Curtea a subliniat astfel că ordinul european de anchetă urmărește, în cadrul unei proceduri penale, un obiectiv distinct de mandatul european de arestare, în sensul că, în timp ce acesta din urmă urmărește, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, arestarea și predarea unei persoane căutate pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, prima urmărește, potrivit articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2014/41, punerea în aplicare a uneia sau mai multor măsuri de investigare specifice în vederea obținerii de probe.

31. Pe de altă parte, Curtea a statuat în mai multe rânduri că Directiva 2014/41 are ca obiect înlocuirea cadrului fragmentar și complex existent în materia de obținere de probe în cauzele penale care au o dimensiune transfrontalieră. Această directivă urmărește, prin instituirea unui sistem simplificat și mai eficient întemeiat pe un instrument unic denumit „ordinul european de anchetă”, să faciliteze și să accelereze cooperarea judiciară pentru a contribui la realizarea obiectivului atribuit Uniunii de a deveni un spațiu de libertate, securitate și justiție, întemeindu-se pe gradul de încredere ridicat care trebuie să existe între statele membre [21]. În aceeași ordine de idei, am adăuga că, în Programul de la Stockholm, adoptat de Consiliul European la 10 și la 11 decembrie 2009, la care face trimitere considerentul (6) al Directivei 2014/41, se arată că „noul model” căutat în materie de obținere a probelor, care va deveni mai târziu ordinul european de anchetă, trebuia să ia în considerare în special „flexibilitatea

[19] Curtea a statuat că, „[a]stfel cum se subliniază în considerentul (34) al Directivei [2014/41], aceasta se referă la măsuri provizorii numai în vederea strângerii de probe” [Hotărârea din 8 decembrie 2020 Staatsanwaltschaft Wien (Ordine de transfer falsificate), C-584/19, EU:C:2020:1002, punctul 71].

[20] Hotărârea din 8 decembrie 2020 (C-584/19, EU:C:2020:1002, punctul 72).

[21] Hotărârea din 30 aprilie 2024, M.N. (EncroChat) (C-670/22, EU:C:2024:372, punctul 86 și jurisprudența citată).

sistemului tradițional de asistență judiciară reciprocă", „ar putea avea un domeniu de aplicare mai larg" și „ar trebui să includă cât mai multe tipuri de probe posibil, având în vedere măsurile în cauză" [22].

32. În sfârșit, reiese din articolul 34 alineatul (1) din Directiva 2014/41 că aceasta din urmă nu înlocuiește decât „dispozițiile corespunzătoare" ale celor trei convenții vizate prin această dispoziție, printre care Convenția din 29 mai 2000. Prin urmare, nu sunt vizate decât dispozițiile acestor convenții care reglementează aceleași materii precum cele care sunt reglementate de această directivă, ceea ce, astfel cum susține guvernul neerlandez, arată că aceasta nu acoperă toate cererile posibile de asistență judiciară. Celelalte dispoziții ale convențiilor menționate urmează să se aplice în continuare între statele membre.

Cu privire la problema dacă măsuri precum cele în discuție în litigiul principal pot fi solicitate în cadrul unui ordin european de anchetă

33. În ceea ce privește primul aspect al ordinului european de anchetă în cauză, considerăm, precum AK, guvernul neerlandez și Comisia, că notificarea unei decizii de inculpare nu poate fi solicitată prin intermediul unui astfel de ordin. Această măsură nu are în mod clar ca obiect strângerea de probe sau, pentru a relua termenii utilizați de guvernul neerlandez, obținerea unui obiect, a unui document sau a unei date în vederea utilizării sale în cadrul unei proceduri penale. Ea constituie o formalitate procedurală care intervine după finalizarea procedurii de instrucție și care este destinată să informeze oficial o persoană acuzată cu privire la inculparea sa, la acuzațiile reținute împotriva sa, precum și cu privire la trimiterea sa în fața unei instanțe de judecată.

34. Notificarea unei decizii de inculpare într-un alt stat membru nu este prin urmare reglementată de Directiva 2014/41, dar intră sub incidența altui instrument din domeniul asistenței reciproce în materie penală, în speță Convenția din 29 mai 2000 [23] și în special articolul 5 din aceasta. După cum arată guvernul francez, din raportul explicativ referitor la această convenție reiese [24] că expresia „acte de procedură", pe care convenția menționată nu o definește, trebuie să fie interpretată „în sens larg" și ca incluzând, de exemplu, „citațiile și deciziile judiciare". În lipsa unei dispoziții privind comunicarea și notificarea actelor de procedură în Directiva 2014/41 care să corespundă articolului 5 din Convenția din 29 mai 2000, acest din urmă articol rămâne pe deplin aplicabil în conformitate cu articolul 34 alineatul (1) din această directivă.

35. Desigur, se poate admite că, astfel cum arată atât AK, cât și guvernul francez, comunicarea și notificarea unui act de procedură sunt realizate în cadrul unui ordin european de anchetă în ipoteza în care fac parte din punerea în aplicare procedurală a măsurii de investigare prin care se urmărește obținerea de probe vizate de acest ordin și sunt indispensabile pentru executarea acestei măsuri de investigare. O astfel de soluție răspunde nevoii de flexibilitate preconizate pentru sistemul de asistență judiciară reciprocă și permite să se evite ca autoritățile competente să fie obligate să adreseze două cereri distincte, una întemeiată pe Directiva 2014/41, iar cealaltă

[22] Consiliul european, Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora, (JO 2010, C 115, p. 1), punctul 3.1.1.

[23] Acest lucru reiese de asemenea dintr-o notă comună a Agenției Europene pentru Îmbunătățirea Cooperării Judiciare (Eurojust) și a Rețelei Judiciare Europene privind aplicarea practică a ordinului european de anchetă din iunie 2019 (p. 6), citată de AK și disponibilă la următoarea adresă: https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/Publications/Reports/2019-06-Joint_Note_EJ-EJN_practical_application_EIO_RO.pdf

[24] Raport explicativ referitor la Convenția din 29 mai 2000 privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene (JO 2000, C 379, p. 7).

pe articolul 5 din Convenția din 29 mai 2000, ceea ce ar fi contrar obiectivului de eficiență urmărit de directivă. Astfel, în concluziile sale privind ordinul european de anchetă, publicate la 7 decembrie 2018, Rețeaua Judiciară Europeană arată că este „admis în mod curent” faptul că „domeniul de aplicare al Directivei 2014/41 nu include, în special, „comunicarea și trimiterea actelor de procedură (cu excepția cazului în care acestea fac parte din măsura de investigare în cadrul unui [ordin european de anchetă]”) [25]. De asemenea, reiese dintr-un raport al Eurojust publicat în luna noiembrie 2020 privind ordinul european de anchetă că comunicarea și trimiterea unui act de procedură ar trebui să facă obiectul unei comisii rogatorii separate, cu excepția cazului în care „predarea acestui document constituie instrumentul măsurii de investigare solicitate în [ordinul european de anchetă]” [26]. Tot în același sens, în nota comună a Eurojust și a Rețelei Judiciare Europene citată la nota de subsol 23 din prezentele concluzii se arată că „este în mod obișnuit acceptat că Directiva [2014/41] nu acoperă […] notificarea și trimiterea de acte de procedură, cu excepția cazului în care transmiterea unui act este esențială pentru măsura de investigare care face obiectul [ordinului european de anchetă]”. Potrivit acestei agenții și acestei rețele, „ar trebui să se urmeze o abordare flexibilă în ceea ce privește includerea sa în [ordinul european de anchetă], în conformitate cu articolul 9 alineatul (2) din Directiva [2014/41]” [27].

36. Cu toate acestea, considerăm, la fel ca AK, că ipoteza descrisă la punctul 35 din prezentele concluzii trebuie considerată o excepție de la principiul potrivit căruia notificarea actelor de procedură nu intră în domeniul de aplicare al ordinului european de anchetă. Prin urmare, aceasta trebuie interpretată în mod strict pentru a permite coexistența diferitelor instrumente europene de asistență judiciară reciprocă în materie penală, fără ca vreunul să aducă atingere domeniului de aplicare al celuilalt, precum și procedurilor, garanțiilor și condițiilor speciale pe care le prevede. Această ipoteză ar putea acoperi, de exemplu, situația în care executarea unui act de anchetă, precum percheziția efectuată la domiciliul persoanei interesate, necesită o decizie a autorității judiciare care autorizează acest act și care trebuie notificată anterior acestei persoane interesate.

37. În schimb, considerăm că, astfel cum susține AK, ipoteza menționată nu se poate aplica în cazul notificării unei decizii de inculpare. Acest act de procedură penală, care intervine la finalizarea procedurii de instrucție [28], are ca obiect expunerea faptelor imputate persoanei în cauză și încadrarea lor legală, precum și constatarea deja a reunirii unor elemente de probă suficiente pentru a pune sub acuzare această persoană și a o trimite în fața unei instanțe de judecată [29]. Astfel cum subliniază în mod întemeiat AK și guvernul neerlandez, o decizie de inculpare constituie, ca regulă generală, un act autonom de urmărire penală, care poate avea consecințe grave pentru persoana în cauză. Nu vedem în ce mod notificarea unui astfel de act de procedură către aceasta din urmă ar putea constitui instrumentul unei măsuri de investigare care urmărește obținerea de probe sau ar putea fi indispensabilă acestei măsuri. Pentru a relua situația care face obiectul întrebării preliminare, considerăm că, astfel cum arată AK, o audiere a persoanei

[25] A se vedea pagina 2 din acest document, disponibil la următoarea adresă: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_RegistryDoc/RO/3096/83/0

[26] A se vedea pagina 20 din acest document, disponibil la următoarea adresă: https://www.eurojust.europa.eu/publication/report-eurojust-casework-european-investigation-order

[27] A se vedea pagina 6 din acest document.

[28] Guvernul francez arată astfel că „o decizie de inculpare […] face dovada în mod normal a finalizării investigațiilor efectuate de serviciile de anchetă și de eventualul judecător de instrucție”.

[29] În speță, ordinul de inculpare din 30 septembrie 2009, într-o primă parte, conține o expunere a faptelor reproșate AK, într-o a doua parte, efectuează o încadrare penală a acestor fapte, indică elementele de probă reținute împotriva AK și expune motivele pentru care trebuie să se dispună depunerea unei cauțiuni de către aceasta din urmă, precum și arestarea sa preventivă și, într-o a treia parte, care constituie dispozitivul acestui act, declară punerea sub acuzare a AK și dispune arestarea sa preventivă, precum și depunerea unei cauțiuni în cuantum de 30 000 de euro.

acuzate pentru a strânge probe, fără a aduce atingere aspectului dacă acesta era într-adevăr obiectul cererii de audiere în cauza principală [30], nu este condiționată de notificarea unei decizii de inculpare.

38. În ceea ce privește faptul că o decizie de inculpare cuprinde și un ordin de depunere a unei cauțiuni, acesta nu modifică cu nimic, în opinia noastră, concluzia potrivit căreia notificarea unei astfel de decizii nu poate fi solicitată în cadrul unui ordin european de anchetă. În mod evident, un astfel de ordin, având de altfel un caracter pur accesoriu, nu constituie o măsură de investigare care urmărește obținerea de probe în sensul Directivei 2014/41 [31].

39. Această concluzie nu poate fi repusă în discuție nici în cazul în care o decizie de inculpare dispune o măsură de arestare preventivă precum cea în discuție în litigiul principal. Astfel, în afara cazului special de transfer temporar al persoanelor deja supuse unei măsuri privative de libertate în scopul efectuării unei măsuri de investigare, prevăzută la articolele 22 și 23 din Directiva 2014/41, un ordin european de anchetă nu poate să conțină o cerere care are ca obiect plasarea sau menținerea în arest a unei persoane [32]. Cazul transferului temporar nu vizează o situație similară celei de față, în care arestarea preventivă a persoanei în cauză nu are nicio finalitate probatorie, ci este exclusiv solicitată în scopul de a permite înfățișarea acestei persoane, ca urmare a punerii sale sub acuzare, în fața instanței de judecată competente din statul emitent.

40. În ceea ce privește al doilea aspect al ordinului european de anchetă în cauză, și anume cererea de audiere a persoanei acuzate pentru ca aceasta să poată prezenta orice observații utile cu privire la faptele enunțate în decizia de inculpare care îi este notificată, am arătat deja că Directiva 2014/41 prevede în mod expres, la articolul 10 alineatul (2) litera (c) și la articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf, printre măsurile de investigare care pot fi solicitate în cadrul unei astfel de decizii, audierea unei persoane suspectate sau acuzate.

41. Cu toate acestea, după cum subliniază Comisia în mod întemeiat, o astfel de solicitare de audiere nu ar putea intra în domeniul de aplicare al unui ordin european de anchetă decât dacă ar avea efectiv ca obiect strângerea de elemente de probă. Situația ar fi diferită dacă cererea de audiere nu ar viza în realitate decât să permită persoanei acuzate să își exercite dreptul la apărare prin prezentarea observațiilor sale cu privire la procedura de punere sub acuzare desfășurată împotriva sa. În această privință, constatăm că AK și guvernul francez sunt în dezacord cu privire la obiectul cererii de audiere solicitate în cadrul ordinului european de anchetă în cauză. Deși acest guvern consideră că reiese în mod incontestabil din decizia menționată că obiectivul urmărit de această cerere era de a strânge elemente de probă, AK afirmă că audierea nu avea drept scop decât garantarea dreptului său la apărare în raport cu punerea sa sub acuzare [33].

42. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili obiectul exact al cererii de audiere în discuție în cauza principală. Dacă ar constata că această cerere nu vizează obținerea de probe, ar trebui să se concluzioneze că atât cererea menționată, cât și cea privind notificarea deciziei de inculpare nu intră în domeniul de aplicare al ordinului european de anchetă. În schimb, în cazul în care ar constata că cererea de audiere are într-adevăr ca obiect strângerea de probe, ea ar putea, în opinia noastră, să valideze acest aspect al ordinului european de anchetă, sub rezerva, bineînțeles, a

[30] A se vedea punctul 41 din prezentele concluzii.

[31] În speță, din decizia de inculpare din 30 septembrie 2009 reiese că depunerea unei cauțiuni urmărește să garanteze „plata despăgubirilor la care [AK ar putea] să fie obligată în viitor” dacă, pe lângă faptul că va răspunde penal, aceasta va fi declarată și responsabilă civilmente.

[32] A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 decembrie 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Ordine de plată falsificate) (C-584/19, EU:C:2020:1002, punctul 73).

[33] AK arată, în acest context, că dreptul persoanei puse sub acuzare de a face observații cu privire la această punere sub acuzare în prezența avocatului său este prevăzut de Codul de procedură penală spaniol, în cadrul procedurii de notificare a deciziei de inculpare.

respectării condițiilor privind conținutul și forma unui astfel de ordin prevăzute de Directiva 2014/41, precum și a celorlalte formalități impuse de aceasta [34]. Considerăm că un refuz global de executare a ordinului european de anchetă, pentru motivul că acesta nu poate acoperi o cerere de notificare a unei decizii de inculpare, ar fi excesiv și ar fi contrar obiectivului de eficacitate urmărit de această directivă.

Concluzie

43. Pentru motivele de mai sus, propunem, așadar, Curții să răspundă după cum urmează la întrebarea preliminară adresată de Cour de Cassation (Curtea de Casație, Franța):

Articolele 1 și 3 din Directiva 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind ordinul european de anchetă în materie penală

trebuie interpretate în sensul că

nu permit autorității judiciare dintr-un stat membru să emită sau să valideze un ordin european de anchetă prin care se urmărește, pe de o parte, să se notifice persoanei acuzate o decizie de inculpare care cuprinde în plus un ordin de încarcerare și de depunere a unei cauțiuni și, pe de altă parte, ca aceasta să fie audiată pentru a putea face, în prezența avocatului său, orice observații utile cu privire la faptele enunțate în această decizie dacă această audiere nu are efectiv ca obiect obținerea de probe, aspect a cărui verificare este de competența instanței naționale.

[34] A se vedea în special articolele 5-7 și 9 din Directiva 2014/41.